

5. Fri proces for en part medfører navnlig beskikkelse af advokat på det offentlige regning og godtgørelse af statskassen for udgifter til sagens oplysning. Efter lovforslaget kan retten beskikke advokat for en part eller eventuelt begge parter i de af forslaget omfattede sager, når der er særlig anledning dertil, og statskassen skal endvidere, som det er tilfældet efter reglerne om fri proces, som udgangspunkt betale udgifterne til oplysningskridt i de pågældende sager. Der vil således efter gennemførelsen af de foreslåede regler ikke længere være behov for at kunne få meddelt fri proces efter de almindelige regler i retsplejelovens kap. 31 i disse sager, og adgangen hertil foreslås derfor ophævet.

Retsplejerådets lovudkast giver ikke mulighed for at pålægge den tabende part at godtgøre statskassen udgifter til beskikkelse af advokat for den anden part, og retten kan endvidere kun helt undtagelsesvis pålægge den tabende part at godtgøre statskassens udgifter til oplysning af sagerne. Justitsministeriet har på dette punkt ikke fuldt ud kunnet tiltræde retsplejerådets forslag. Bl. a. ud fra ressourcemæssige hensyn har man ikke fundet, at det offentlige endeligt bør afholde de nævnte udgifter uden hensyn til parternes indtægts- og formueforhold. Det foreslås derfor, at en tabende part, som ikke opfylder den økonomiske betingelse i retsplejelovens § 330, stk. 1 nr. 2, for fri proces, som hovedregel skal godtgøre statskassen eventuelle udgifter til sagsoplysningskridt og advokatbeskikkelse for den anden part. Denne begrænsning i forhold til retsplejerådets forslag vil navnlig indebære, at det offentlige ikke i almindelighed vil skulle afholde udgifterne til sagsoplysningskridt i sager om mindre værdier mellem erhvervsdrivende.

Fri proces for en part medfører som tidligere nævnt ikke fritagelse for at betale sagsomkostninger til modparten efter almindelige regler, jfr. retsplejelovens § 333. Lovforslaget indebærer bl. a., at ingen af parterne normalt skal betale sagsomkostninger til den anden part. Spørgsmålet om, hvorvidt den tabende part i de af lovforslaget omfattede sager skal afholde udgifter ved sagens behandling, vil derfor i alt væsentligt afhænge af, hvorvidt vedkommende pålægges at godtgøre det offentlige de af statskassen betalte udgifter til eventuel advokatbeskikkelse for den anden part og til sagsoplysningskridt.

Foruden advokatbeskikkelse og godtgørelse fra det offentlige af udgifter til sagsoplysning indebærer fri proces efter almindelige regler fritagelse for retsafgifter. Efter gennemførelsen af lovforslaget

vil der altid skulle betales retsafgifter i de af lovforslaget omfattede sager. Vindes sagen, kan den betalte retsafgift imidlertid fås godtgjort af den anden part som en sagsomkostning. Ved gennemførelsen af lovforslaget overtager det offentlige i meget væsentligt omfang den omkostningsbyrde, som efter de almindelige regler hviler på parterne, og parternes omkostningsrisiko ved domstolsbehandlingen formindskes tilsvarende. Det findes derfor forsvarligt at stille krav om betaling af retsafgift for behandling af de pågældende sager.

Virkningerne af fri proces omfatter tillige fuldbyrdelse af afgørelsen. Dette betyder navnlig, at den pågældende part som følge af advokatbeskikkelsen ikke behøver at give personligt møde under en eventuel fogedforretning. Efter de nye fogedregler, som blev gennemført i 1976, er det imidlertid normalt ikke nødvendigt, at den, der fremsætter anmodning om foretagelse af udlæg, giver møde under forretningen, hvis kravet ikke overstiger 2.500 kr., jfr. retsplejelovens § 492, stk. 2, og fogedretten kan efter § 500, stk. 2, beskikke advokat, hvis der er behov for en sådan bistand for fogedretten.

6. De foreslåede regler omfatter i overensstemmelse med retsplejerådets forslag også de sager, der har karakter af forbrugersager, og som af forbrugeren vil kunne indbringes for forbrugerklagenævnet eller et godkendt klage- eller ankenævn. Forbrugeren vil således i disse tilfælde kunne vælge enten at indbringe sagen for nævn eller at anlægge sag ved domstolene efter de foreslåede regler.

Det har i forbindelse med udformningen af lovforslaget været overvejet at begrænse anvendelsesområdet for de nye regler, således at de ikke finder anvendelse på de pågældende sager, når sagen anlægges af forbrugeren uden forinden at være afgjort eller forligt for det pågældende nævn. Dette skyldes, at bl. a. ressourcemæssige betragtninger taler for, at der ikke ved domstolene gennemføres en særlig behandlingsordning for sager, som er omfattet af en bestående klagebehandlingsordning ved nævn.

En sådan regel ville imidlertid i realiteten tvinge forbrugeren til i første omgang at indbringe sin sag for nævn, hvor dette er muligt. Dette ville efter justitsministeriets opfattelse være mindre rimeligt for så vidt angår sager, der efter deres karakter – navnlig fordi de giver anledning til bevismæssige problemer – er uegnede til nævnsbehandling, og som derfor vil blive afvist af nævnet i medfør af forbrugerklagenævnslovens § 7. Endvidere ville